

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ЮРИДИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА МІЖНАРОДНОГО ПРАВА ТА МІГРАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ

КУРСОВА РОБОТА

на тему:

«Реформування РБ ООН, як необхідність та вимога часу, політико-правові аспекти»

Студентки III курсу, групи МП-31
напряму підготовки (спеціальності)
293 «Міжнародне право»

Кравець Ю. В.

Керівник: Тенешев В'ячеслав Фарідович

Національна шкала: _____

Універсальна шкала: _____

Оцінка ECTS: _____

Члени комісії _____

(підпис) (прізвище та ініціали)

(підпис) (прізвище та ініціали)

м. Тернопіль, 2021 рік

ПЛАН

ВСТУП

РОЗДІЛ I. СТАНОВЛЕННЯ, РОЗВИТОК ТА СУЧАСНИЙ СТАН ОРГАНІЗАЦІЇ РОБОТИ РАДИ БЕЗПЕКИ ООН

1.1. Історія створення РБ ООН

1.2. Діяльність РБ ООН на сучасному етапі

РОЗДІЛ II. ПРИЧИНИ НЕОБХІДНОСТІ РЕФОРМУВАННЯ РАДИ БЕЗПЕКИ ООН.

2.1. Наявні політико-правові аспекти реалізації реформи РБ ООН

2.2. Можливі правові інструменти реформування РБ ООН

РОЗДІЛ III. МІСЦЕ І РОЛЬ УКРАЇНИ В ІНІЦІЮВАННІ РЕФОРМИ РБ ООН

3.1. Діяльність державних органів України щодо взаємодії з Ради
Безпеки ООН

3.2. Міжнародний збройний конфлікт між Україною і Росією, як
індикатор реформування РБ ООН

ВИСНОВОК

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ I. СТАНОВЛЕННЯ, РОЗВИТОК ТА СУЧАСНИЙ СТАН ОРГАНІЗАЦІЇ РОБОТИ РАДИ БЕЗПЕКИ ООН.....	6
1.1. Історія створення РБ ООН.....	6
1.2. Діяльність РБ ООН на сучасному етапі.....	8
РОЗДІЛ II. ПРИЧИНИ НЕОБХІДНОСТІ РЕФОРМУВАННЯ РАДИ БЕЗПЕКИ ООН.....	12
2.1. Наявні політико-правові аспекти реалізації реформи РБ ООН	12
2.2. Можливі правові інструменти реформування РБ ООН.....	19
РОЗДІЛ III. МІСЦЕ І РОЛЬ УКРАЇНИ В ІНІЦІЮВАННІ РЕФОРМИ РАДИ БЕЗПЕКИ ООН.....	20
3.1. Діяльність державних органів України щодо взаємодії з Ради Безпеки ООН.....	20
3.2. Міжнародний збройний конфлікт між Україною і Росією, як індикатор реформування РБ ООН.....	22
ВИСНОВОК.....	27
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	29

ВСТУП

Військова агресія Росії проти України, розпочата у 2014 році з анексії Кримського півострова, є безпрецедентним викликом міжнародній системі безпеки і, відтак, сьогоденному глобальному порядку. Неспроможність Організації Об'єднаних Націй (ООН) як найвпливовішого міжнародного інституту у сфері міжнародної безпеки зупинити перерозподіл європейських кордонів у ХХІ столітті у черговий раз робить *актуальним питання* реформування одного з ключових органів цієї організації – Ради Безпеки – як для всього світу загалом, так і для України зокрема.

Безперечно, проблеми функціонування Ради Безпеки ООН (РБ ООН) та недосконалість механізмів прийняття нею рішень, які виникають через недоліки прийнятого в 1945 році Статуту ООН, мають сьогодні безпосередній вплив на долю України, що змусило українське суспільство та керівництво України по новому подивитись на проблему реформування Ради Безпеки ООН. Україна і раніше наголошувала на потребі реформування РБ ООН, а її спеціалісти навіть приєднувались до розробки проекту з цього питання, концентруючи свою увагу, у першу чергу, на необхідності розширення складу цього міжнародного органу. Однак, як зазначає Р. Губань, раніше позиція України не була безумовною. Сьогодні ж, на нашу думку, питання реформування Ради Безпеки ООН для України є принциповим і може стати одним з пріоритетів її зовнішньої політики.

Сьогодні на міжнародній арені є досить популярним питання щодо реформування Ради Безпеки ООН, на яку покладено відповідальність в дотриманні миру та безпеки на всій планеті. Цьому питанню присвячено багато праць таких видатних вчених як Бугаєнко С. С., Вонсович О. С., Гавриленко І., Годованик Є. В., Грицина К. В., Дорош Л., Жукорська Я. М., Задорожній О. В., Каляєв А. О., Кульчицька О. В., Мартинов А., Новікова Л. В., Семчинський К. В., Трипольська М. І., Турчин Я. Б., Федоренко А. І., Фесенко М.В., Червінка І., Чехович Т. В., Шпакович О. М. Питання реформування присвячено праці зарубіжних вчених та політиків таких як: Г.

Еванса, Каруни Карана, Д. Швейгмана, Л. Сварт, Дж. фон Фрайслебена, Е. Вірхоли, М. Зорн, Дж. Пола, С. Нахорі та ін.

Основною *метою роботи* є висвітлення основних проблемних аспектів реалізації Радою Безпеки ООН своїх статутних завдань і визначення основних шляхів реформування її складу та порядку прийняття рішень.

Окреслена мета визначила наступну низку *завдань*:

- розглянути етап становлення та розвитку РБ ООН;
- охарактеризувати сучасний стан організації роботи РБ ООН;
- виділити основні причини в потребі реформування РБ ООН;
- визначити місце і роль України в ініціюванні реформи РБ ООН.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, які виникають у зв'язку з функціонуванням РБ ООН.

Предметом дослідження є державні процеси з приводу функціонування РБ ООН, а також правові норми, якими передбачено організацію роботи Ради Безпеки.

РОЗДІЛ І

СТАНОВЛЕННЯ, РЗВИТОК ТА СУЧАСНИЙ СТАН ОРГАНІЗАЦІЇ РОБОТИ РБ

1.1 Історія створення РБ ООН

Історія створення ООН розпочинається ще у 1899 р., коли у м. Гаага було скликано першу конференцію миру, на якій було підписано три конвенції щодо попередження та мирного вирішення міжнародних конфліктів та правил ведення воєнних дій:

Про мирне розв'язання міжнародних конфліктів;

Про закони та правила сухопутної війни;

Про застосування положень Женевської конвенції 10 серпня 1864 року щодо правил ведення морської війни.

Під час Першої світової війни виникла ідея створення глобальної організації «для розвитку міжнародного співробітництва і забезпечення миру та безпеки». З метою ефективного реалізації цих завдань у 1919 році, відповідно до положень Версальського договору, була створена Ліга Націй. Проте, відсутність чіткого механізму прийняття рішень та відсутність узгоджених дій зумовили послаблення впливу Ліги Націй на агресорів і призвели до її остаточного розпаду.

Тоді піднялось питання про створення нової організації для забезпечення миру і безпеки. Термін «Організація Об'єднаних Націй», був запропонований президентом США Франкліном Д. Рузвельтом, та вперше офіційно використаний 1 січня 1942 року, коли представники 26 держав підписали Декларацію Об'єднаних Націй і зобов'язалися від імені урядів сприяти утворенню системи загальної безпеки та активізації процесу роззброєння. [27]

ООН як міжнародна організація, була заснована 24 жовтня 1945 на конференції у Сан-Франциско на підставі Хартії Об'єднаних Націй. Система і структура ООН, а також закріплені Статутом повноваження її органів забезпечують виконання завдань у всіх сферах діяльності організації.

Як і ООН в цілому, Рада Безпеки була створена після Другої світової війни для усунення недоліків Ліги Націй у підтримці світового миру . Вона провела свою першу сесію 17 січня 1946 р. І в наступні десятиліття була в основному паралізована холодною війною між США та Радянським Союзом та їх відповідними союзниками. Тим не менше, вона санкціонувала військові інтервенції у Корейській війні та кризі Конго та миротворчі місії в Суецькій кризі , Кіпрі та Західній Новій Гвінеї. З розпадом Радянського Союзу , миротворча діяльність ООН зусилля різко зросли, Рада Безпеки санкціонувала великі військові та миротворчі місії в Кувейті , Намібії , Камбоджі , Боснії та Герцеговині , Руанді , Сомалі , Судані та Демократичній Республіці Конго .

З часу створення ООН в 1945 р. в організаційній структурі РБ посідає провідне місце. Вона складається з 15 країн-членів, 5 постійних членів (Росія, Китай, США, Великобританія, Франція) та 10 країн-членів, що змінюються кожні 2 роки.

Згідно зі ст. 24 Статуту ООН, Рада Безпеки ООН, постійно діючий орган Організації Об'єднаних Націй, на який, покладено відповідальність за підтримку міжнародного миру та безпеки. Рада Безпеки входить до 6 «головних органів» і є другим за значенням органом. Відповідно до Статуту ООН, підтримання міжнародного миру та безпеки має будуватися на основі загально визнаних принципів і норм міжнародного права та здійснюватися РБ ООН.

1.2. Діяльність РБ ООН на сучасному етапі

Рада Безпеки Організації Об'єднаних Націй (далі – РБ ООН) у структурі ООН є особливим постійно діючим органом, який формує основи спільної міжнародної політики людства в частині підтримання миру та безпеки, а також в досягненні інших гуманітарних цілей міжнародної спільноти. Саме важливістю цього завдання обумовлюється те, що на відміну від інших органів ООН, РБ має право приймати рішення, які відповідно до ст. 25 Статуту ООН обов'язкові для виконання всіма членами ООН [16, с. 26].

Так, згідно зі статтею 7 Статуту ООН РБ ООН було створено як один з шести головних органів організації. Її покликанням було сприяння забезпеченню миру у світі, запобігання проявам прямої агресії від держав та прийняттю рішень, які ставили б на меті підтримувати міжнародний мир і порядок.

У сфері підтримки миру та безпеки Рада виконує три основні функції:

- сприяє мирному вирішенню конфліктів;
- створює миротворчі сили ООН та здійснює контроль над ними;
- здійснює примусові заходи проти держав, що порушують міжнародне право [8, с.20].

РБ ООН дуже дієвий та поважний міжнародний орган, рішення якого є обов'язковими до виконання всіма країнами-членами ООН. Можливість впливати на рішення РБ може стати визначальною для світового співтовариства, тому членство в РБ є надзвичайно важливим завданням для кожної держави.

Для виконання різних завдань Рада Безпеки створює допоміжні органи - комітети, комісії, робочі групи. Тут слід, насамперед, згадати Комісії ООН з миробудівництва, Компенсаційну комісію, Комітет по запобіганню розповсюдження ядерної, хімічної або біологічної зброї та засобів її доставки. Контртерористичний комітет, комітети з санкцій, а також Робочу групу з питання про дітей і збройних конфліктах.

З організаційно-функціональної точки зору, діяльність РБ ООН не розрахована на цілеспрямовану протидію тероризму у всіх його проявах. Основне завдання РБ полягає у вжитті заходів, спрямованих на поліпшення кризової ситуації. Антитерористична складова функціонування РБ ООН є складовим елементом координаційної політики з підтримання миру та безпеки в різних регіонах планети. Основними напрямками такої політики є:

- організаційне сприяння в організації і проведенні переговорів, посередництва, примирення, арбітражу, судового розгляду, звернення до регіональних органів сторін, між якими виникло або є загроза виникнення збройного протистояння (ст. 33 Статуту);

- розслідування будь-якої ситуації або спору, розвиток і ескалація якого може призвести до виникнення загрози міжнародному миру (ст. 34 Статуту);

- напрацювання методів і рекомендацій урегулювання спору, розвиток і ескалація якого несе загрозу миру та безпеці в державі (ст. 36 Статуту);

- визначення будь-якої загрози миру і безпеці у діях суб'єктів міжнародних відносин (ст. 39 Статуту);

- розробляти заходи, спрямовані на врегулювання спорів, що несуть загрозу миру і безпеці у світі і вимагати їх виконання, включаючи застосування збройних сил, розрив економічних зв'язків, залізничного, повітряного, морського зв'язку аж до розриву дипломатичних відносин, а також організація таких спеціальних заходів військового характеру, як демонстрація військової сили і військова блокада (ст.ст. 40,41,42 Статуту);

- вимагати від всіх країн-членів ООН внесення власного внеску в справу підтримання миру і безпеки шляхом надання збройних сил у розпорядження ООН (ст. 43 Статуту);

- організовувати термінові військові заходи примусового характеру з метою зняття загрози миру та безпеці людства із застосування національних військових сил держав-членів під керівництвом Військово-Штабного Комітету (ст. 45 Статуту).

Повноваження РБ розподіляються на такі групи: повноваження щодо мирного розв'язання спорів, повноваження щодо дій відносно загрози миру, порушень миру та актів агресії, інші повноваження щодо підтримання міжнародного миру та безпеки: щодо застосування внутрішніх санкцій системи ООН; щодо прийняття нових членів ООН, а також нових учасників Статуту Міжнародного Суду ООН; щодо внесення поправок і перегляду Статуту ООН; щодо призначення посадових осіб і формування персонального складу органів ООН (номінаційні повноваження); виконавчі повноваження; щодо створення нових органів системи ООН; щодо реалізації міжнародної системи опіки [2, с. 26].

Діяльність Ради Безпеки організовується таким чином, щоб вона могла функціонувати безупинно. Для цього кожен член Ради Безпеки повинен бути завжди представлений у місці перебування Організації Об'єднаних Націй.

РБ має право застосовувати різноманітні санкції до держави агресора, а також вимагати від держав-членів участь цих санкціях (ст. 41, 42 Статуту ООН). До таких санкцій відносять повне чи часткове припинення економічних відносин, залізнодорожних, морських, повітряних, радіо чи інших засобів зв'язку, а також розрив дипломатичних відносин, демонстрації, блокаду чи інші операції військових сил держав-членів ООН як крайні заходи.

Повноваження Ради Безпеки поширюються на конфлікти локального типу, які кваліфікуються як загроза миру з усіма наслідками. За резолюціями РБ України таких конфліктів скеровуються збройні сили для порятунку населення від голоду та запобігання ескалації. У резолюціях Ради, прийнятих у 1992 р., було зазначено: "Відсутність війни та збройних конфліктів саме по собі не забезпечує міжнародного миру та безпеки. Невійськові джерела нестабільності економічної, соціальної, гуманітарній та екологічній галузях стали загрозою миру та безпеки". Правомірність такої постановки питання була підтверджена Міжнародним судом. На сьогодні спеціальний комітет розглядає питання про розширення складу Ради. На

постійне представництво, враховуючи їх внесок у забезпечення миру, претендують ФРН, Японія, Індія та Бразилія. Зростаюча активність Ради Безпеки і фактичне розширення її повноважень мають позитивний ефект. Таким чином, слабкістю Ради безпеки ООН є те, що вона немає централізованого інструментарію щодо застосування сили, відсутні власні збройні сили і вона може використовувати лише контингенти країн-членів, що відповідно обмежує її самостійність [12, с. 24-25].

Кожен член Ради Безпеки має один голос. Рішення Ради Безпеки з процедурних питань вважаються прийнятими, якщо за них подано голоси дев'яти членів Ради. А рішення з усіх інших питань вважаються прийнятими, якщо за них подано голоси дев'яти членів Ради, включаючи голоси, які збігаються, всіх постійних членів Ради. Причому сторона, що бере участь у конфлікті, повинна утриматися від голосування при ухваленні рішення [1]. Таким чином, діяльність Ради Безпеки ООН ґрунтується на одноголосному прийнятті її непроцедурних рішень. Зважаючи на це, найважливіші рішення Ради Безпеки ООН можуть бути прийняті лише за згоди усіх її постійних членів, тобто держави-засновниці ООН можуть заблокувати будь-яке рішення, яке не співпадає з їх інтересами.

РОЗДІЛ II

ПРИЧИНИ НЕОБХІДНОСТІ РЕФОРМУВАННЯ РБ ООН

2.1. Наявні політико-правові аспекти реалізації реформи РБ ООН

ООН - є єдиною в своєму роді універсальною як за сферою діяльності, так і за членством міжнародною міжурядовою організацією. Основним критерієм при реформуванні РБ має бути її ефективна діяльність та вимоги, що висуваються до організації її державами-членами. Вона має стати гнучкою та швидкою у своїй реакції та здатною виконувати основні функції, покладені на неї державами-членами. Не лише постійними, а всіма, тобто міжнародним співтовариством загалом [9].

Саме поняття реформування означає змінювати щось шляхом реалізації реформ у житті. Що ж стосується реформування Ради Безпеки ООН, то під цим поняттям розуміється розробка нових підходів до основних проблемних питань діяльності Ради, а саме, категорії членського складу, представництва регіонів у складі Ради, активізація ролі Військово-Штабного Комітету та удосконалення робочих моментів.

Питання необхідності реформування Ради Безпеки ООН почали широко обговорювати з кінця ХХ ст. Це пов'язано з тим, що сучасні виклики міжнародному миру та безпеці, зокрема міжнародний тероризм, розповсюдження ядерної зброї, світова фінансова криза тощо, настільки масштабні та транснаціональні, що їх усунення однією державою або коаліцією держав видається неможливим. Необхідність проведення реформування Ради Безпеки ООН визнається всіма державами-членами ООН та є необхідною передумовою відродження системи колективної безпеки. Проте, реалізація проектів і пропозицій з реформування даного органу, висунених різними державами або групами держав, їх ученими та політичними діячами, вироблення єдиної концепції реформи уявляється сьогодні малоімовірною через суперечності між державами з різних аспектів реформи і відсутність згоди постійних членів Ради Безпеки щодо кандидатур держав, які претендують на додаткові постійні місця в Раді [22, с. 144].

Варто виділити такі проблемні аспекти реформування Ради Безпеки ООН:

1) відсутність єдності позицій країн щодо членства та порядку прийняття рішень Радою Безпеки ООН;

2) розширення кола постійних членів може призвести до створення нових конфронтаційних блоків країнами-постійними членами, що ще більше ускладнить прийняття рішень Радою Безпеки ООН;

3) розширення кола постійних членів передбачає наділення більшої кількості країн правом вето, що може ще більше ускладнити існуючу ситуацію;

4) відсутність об'єктивності в баченні функціонування ООН, адже усі запропоновані варіанти реформування ООН базуються на суб'єктивних політичних інтересах та амбіціях окремих держав;

5) необхідність підтримки концепції реформування Ради Безпеки ООН абсолютною більшістю країн – членів ООН. [19, с. 174].

На даний час РБ ООН не відповідає сучасним геополітичним реаліям. Зокрема, інститут постійного членства РБ не враховує наявність нових центрів впливу, які з'явилися після закінчення зазначеної війни та роблять істотний внесок у фінансування ООН та проведення її миротворчих операцій (Японія, Німеччина, Індія тощо). Саме задля підвищення її ефективності розробляються різноманітні плани реформування. Загалом, питання реформи Ради Безпеки охоплює такі основні моменти: право вето, питання членства, рівного представництва регіонів, методи прийняття нею рішень.

Однією з основних проблем на шляху реформування РБ ООН є практика використання права «вето» постійними членами. Оскільки через дане право одним або кількома постійними членами не були прийняті важливі Резолюції. Одним з прикладів є звинувачення Великої Британії у зловживанні її повноваженнями в Раді Безпеки у 1982 р., що зробило ООН неспроможною перешкодити офіційному Лондону розпочати війну з Аргентиною за Фолклендські острови; інший приклад — жорстка критика

США за вторгнення в Ірак у 2003 р. Сьогодні критикують РФ та КНР через їхню підтримку Башара Асада у громадянській війні в Сирії; саме ці дві держави заблокували прийняття резолюцій держав Заходу, призначених натиснути на сирійського президента. Вето Росії також блокувало Резолюцію щодо питання анексії Криму.

У загальному підсумку майже половина з 287-ми застосувань вето у РБ ООН з 1945-го до 2019-го року на совісті Росії. Загальна кількість заблокованих нею рішень нині досягла 141-го. Якщо наступні шість вето також будуть російськими, на рахунку Кремля буде більше половини всіх вето в історії ООН.

Безперечно, тут йдеться не тільки про блокування одним з постійних членів Ради Безпеки резолюції щодо того чи іншого конфлікту, але й про «приховане вето» — таємну погрозу постійного члена Ради Безпеки ООН використати право «вето» у разі, якщо на голосування буде винесене «незручне» для нього питання, наслідком чого є блокування резолюції ще на стадії її написання та узгодження [2, с. 27].

Зазначимо, що будь-яке реформування, яке колись було представлено, наприклад, колишніми секретарями Ради Безпеки, це або розширення складу органу або відмова від права вето, проте обидва варіанти є не вигідними для більшості сторін. На перший варіант погодяться не всі гравці, оскільки буде багато питань, чому одні держави були включені, а інші – ні. Це означає затяжну політичну боротьбу. Наприклад, якщо для США та Китаю було б вигідно включити Бразилію до складу органу, то для Росії не дуже. А відмовлятися від права вето ніхто, з членів перебуваючи у здоровому глузді, не буде. Оскільки тоді вони будуть відповідати за власні сумнівні військові кампанії.

Руйнування та формування нового міжнародного порядку вимагають переосмислення ролі та місця ООН у XXI ст. Потрібно взяти до уваги той факт, що Статут ООН був прийнятий тоді коли не було такої кількості ядерної зброї. Зі створенням зброї масового знищення, зміст поняття

міжнародного миру та безпеки зазнає кардинальних змін. Нова концепція безпеки охопила не тільки військові, а й політичні, економічні, екологічні та інші важливі аспекти міжнародних відносин. [23, с. 6].

Правомірність і необхідність розширення складу Ради Безпеки визнаються переважною більшістю країн. Проте погляди розходяться з практичних питань: на скільки треба збільшити цей орган і хто має отримати статус постійного члена. Запропоновані моделі реформування передбачають розширення чисельності РБ ООН до 24 держав-членів та зміну регіональних груп.

Саме тому в 2005 році тодішній Генеральний Секретар ООН Кофі Аннан запропонував 2 плани розширення Ради Безпеки до 24 членів: «план А» передбачав створення 6 нових постійних місць та 3 непостійних, «план Б» - 8 місць нового типу, які змінюватимуться кожні 4 роки, та 1 непостійного. Попри форсовані бажання Генсека зробити так, щоб один із планів було прийнято, дискусії затягнулися й тривають і понині [4, с. 101].

Останнім часом спостерігається тенденція щодо затягування процесу прийняття рішень відносно сучасних викликів і загроз міжнародній безпеці. Це затягування призводить до посилення негативних проявів та ускладнює процес розв'язання протиріч. Така ситуація, на думку автора, в подальшому може призвести до зменшення ролі Ради Безпеки, як одного з ключових органів, який займається питаннями міжнародного миру, безпеки та стабільності. Виходячи з цього, автор вважає, що даний орган потребує реформування системи прийняття рішень, а також вироблення нових механізмів, інструментів та підходів щодо боротьби із сучасними викликами та загрозами міжнародній безпеці [3, с. 37].

Дискусія, яка виникла з приводу цього питання дає можливість виділити кілька напрямків, які визначають сьогоднішній стан розробки проблеми та можливо став би основою для майбутніх досліджень з цього питання:

- по-перше, значна кількість наукових ідей та конкретних висунутих на розгляд Ради Безпеки моделей реформування стосуються зміни кількісного складу її членів;

- по-друге, не має єдиної думки з приводу підстав до надання членства, а отже, необхідно їх чітко регламентувати, враховуючи як внесок кожної держави до розбудови миру та безпеки, так і географічний показник. Адже, за логікою створення ООН як єдиної універсальної організації, вона повинна мати у своєму складі представників якомога більшої кількості країн і захищати в рівній мірі усіх своїх членів;

- по-третє, будь-яка реформа не може бути проведена без внесення відповідних змін до Статуту ООН, а отже, повинна пройти усі необхідні етапи свого затвердження відповідно до норм міжнародного права. [5, с. 52].

Раціональність і готовність до ризикованих та рішучих кроків – це саме те, що потрібно сьогодні ООН на шляху її реформування. З іншого боку, коли Пан Гі Мун прийшов на посаду Генсека, на нього теж поклали надії з приводу реформи ООН. Водночас Генеральний секретар “має мало важелів”, і це може бути перешкодою ефективності залучення очільника ООН до просування реформ. Крім цього, деякі політичні опоненти звинувачували його у надмірній м’якості, що теж може бути негативним чинником у контексті сучасної ситуації в світовій політиці, яка вимагає більш рішучої позиції Генсекретаря ООН, якщо Організація прагне залишитися реальним глобальним гравцем та не перетворитися остаточно на нерезультативну формальну інституцію [24, с. 71].

Доцільно відмітити той факт, що однією із найгостріших проблем ООН на сьогоднішній день є розкол серед постійних членів Ради Безпеки, зумовлений загостренням ситуації на міжнародній арені, зокрема розходженнями в позиціях з приводу конфліктів в Україні та Сирії.

Напад Росії на гуманітарну колону ООН та Червоного Хреста в Сирії став останньою краплею, яка загострила відносини членів РБ до критичного

рівня, що проявилось під час надзвичайного засідання Ради Безпеки ООН, присвяченого цій ситуації.

Події які відбуваються на даний час між Ізраїлем і Палестиною ще раз доводять нам про розходження позицій між постійними членами РБ ООН. Це проявляється в тому Рада безпеки до сих пір не зможе дійти згоди, оскільки Сполучені Штати стоять на протилежній стороні «міжнародного правосуддя», а саме на стороні Ізраїлю.

Концептуально реформа Ради Безпеки може відбутися та принести позитивний результат для забезпечення міжнародного миру та безпеки за дотримання таких основних умов:

а) проведення в рамках великої інституціональної реформи ООН реформи Ради Безпеки як її невід'ємної складової частини;

б) спрямованість на вирішення сучасних загроз і викликів та приведення у відповідність до міжнародного становища, що склалося в сучасному світі;

в) реалістичність, тобто відсутність прямих суперечностей національним політичним та економічним інтересам постійних членів Ради Безпеки;

г) будь-яке інституційне реформування Ради Безпеки, як і будь-якого іншого головного органу ООН, має відбуватися виключно шляхом внесення змін і доповнень до Статуту ООН як єдиного універсального документу, здатного забезпечити міжнародно-правову легітимність таких перетворень [6, с. 64].

Варто відмітити, що разом з реформою РБ неминуче постає й питання реформування принципу миротворчої діяльності ООН. До середини 1990-х рр. ознаки кризи миротворчої діяльності ООН стали явними, і міжнародне співтовариство почало шукати шляхи і методи виходу з цієї кризи. Проблема кризи миротворчості ООН глибша, ніж здається на перший погляд. Вона полягає не тільки в недоліках самої системи кризового реагування, а й у слабкості міжнародно-правового регулювання в цілому. Накладення санкцій,

у тому числі на думку критиків жорсткої позиції США, на цьому тлі залишається корисним інструментом реагування на кризи, навіть з огляду на уповільненість його дії [22, с. 146].

2.2.Можливі правові інструменти реформування РБ ООН

Рада Безпеки ризикує втратити легітимність, якщо не реформує та не розширить своє членство. Реформування РБ ООН виноситься на обговорення за допомогою рішення та оформляється у вигляді резолюцій. Її проект пропонується одним або кількома членами Ради Безпеки та передається іншим її членам для розгляду. Тоді даний документ обговорюється та за необхідності змінюється внаслідок консультацій членів Ради Безпеки. Коли усі члени Ради Безпеки досягають згоди стосовно остаточної версії резолюції, вона формально подається на розгляд Ради Безпеки. Під час голосування за прийняття резолюції кожен член Ради Безпеки має один голос (ст. 27 Статуту ООН), проте для прийняття рішень Радою Безпеки ООН, необхідно 9 голосів країн-членів причому, обов'язковим є підтримання рішення всіма постійними членами Ради Безпеки. В разі голосування «проти» хоча б одного з постійних членів РБ, рішення вважається не прийнятим незалежно від результатів голосування інших учасників. Зміни в структурі РБ ООН були лише раз в 1965 р. кількість змінних країни-членів було збільшено з 6 до 9, таким чином збільшивши загальну кількість членів з 11 до 15. [21, с. 98].

Питання, що виносяться на розгляд Ради Безпеки ООН, поділяються на процедурні та субстантивні. Рішення Ради Безпеки з процедурних питань приймаються більшістю у дев'ять голосів будь-яких членів Ради Безпеки. Рішення Ради Безпеки з субстантивних питань потребують позитивного голосування дев'яти членів Ради, включаючи голоси усіх п'яти постійних членів

Прийняття рішення таким способом є перепорою до реформування Ради Безпеки ООН. Оскільки держави які є постійними членами не готові проголосувати за реформування яке позбавить їх права вето, особливо такі країни як США та Росія.

РОЗДІЛ III

МІСЦЕ І РОЛЬ УКРАЇНИ В ІНІЦІЮВАННІ РЕФОРМИ РБ ООН

3.1. Діяльність державних органів України щодо взаємодії з Ради Безпеки ООН

Україна у 1945 р. стала однією з держав-співзасновниць ООН. Так, делегація України взяла активну участь у Конференції в Сан-Франциско, зробивши вагомий внесок у розробку Статуту ООН, зокрема скоординувавши процес розробки Преамбули та Цілей і Принципів Статуту ООН. До 1991 р., перебуваючи у складі Радянського Союзу, Україна мала в ООН власне представництво на рівні де-юре незалежної країни. Україна входила до складу Ради Безпеки ООН, яка у відповідності до Статуту Організації несе головну відповідальність за підтримання міжнародного миру та безпеки, чотири рази: у 1948-1949, 1984-1985, 2000-2001, 2016-2017 роках. З них двічі як Українська Радянська Соціалістична Республіка і двічі – як незалежна держава.

З моменту проголошення Україною незалежності розпочався новий період її діяльності в ООН, яку було визначено одним з пріоритетних напрямів зовнішньої політики держави.

Як учасник усіх міжнародних конвенцій і протоколів, що регулюють боротьбу з тероризмом, Україна бере активну участь у діяльності РБ ООН на контртерористичному напрямку.

Разом з тим, українська делегація брала активну участь в роботі над усіма без винятку пунктами порядку денного Ради, а це більше ніж 540 формальних і 315 неформальних засідань з понад 50-ти питань глобального порядку денного. Україна внесла свої ідеї до більше як 130 резолюцій РБ ООН, а також понад 40 заяв голови Ради Безпеки.

Представник України також очолював три допоміжних органи Ради – Комітет 1521 щодо Ліберії, Комітет 1591 щодо Судану та Комітет 2127 щодо Центральноафриканської Республіки.

Крім того, у лютому 2017 р. в рамках головування України в РБ ООН були проведені відкриті дебати міністерського рівня з проблематики конфліктів у Європі. Також за ініціативою української делегації було ухвалено першу в історії резолюцію РБ ООН 2341 щодо захисту критичної інфраструктури від терористичних атак. У березні 2017 р. Україна провела неофіційне засідання Ради Безпеки ООН за формулою Арріа «Гібридна війна як загроза міжнародному миру та безпеці», яке стало першим обговоренням проблематики гібридних війн в рамках ООН, а у квітні того ж року було організоване неофіційне засідання РБ ООН на тему «Вплив зміни клімату на безпеку: зростання рівня морів».

Загалом, за час членства України в РБ ООН особлива увага приділяла таким блокам питань як:

- протидія російській агресії проти територіальної цілісності та політичної незалежності України;
- забезпечення універсального дотримання цілей та принципів Статуту ООН;
- зміцнення миротворчого потенціалу ООН;
- підвищення прозорості та демократичності роботи Ради Безпеки ООН;
- посилення спроможностей ООН із запобігання конфліктам та посередництва;
- підтримання миру на Африканському континенті;
- боротьба з тероризмом;
- підтримка процесів роззброєння та нерозповсюдження просування порядку денного щодо жінок, миру і безпеки, а також дітей у збройних конфліктах.

3.2. Міжнародний збройний конфлікт між Україною і Росією, як індикатор реформування РБ ООН

Членство України в РБ ООН у 2016-2017 рр. проходило в умовах триваючої військової агресії з боку Російської Федерації, яка є одним з постійних членів Ради. Відповідно, це не могло не відкласти свій відбиток на роботу української делегації, першочерговим пріоритетом якої завжди було і залишається захист незалежності, суверенітету і територіальної цілісності нашої держави. У цьому зв'язку, як непостійний член РБ, Україна використовувала всі можливі інструменти для протидії російській агресії, зокрема, шляхом забезпечення оперативного реагування РБ на можливі загострення політико-безпекової ситуації на тимчасово окупованих територіях України та вздовж контактної лінії [13, с. 393].

Так, особливо неспроможність Ради Безпеки захистити мир та безпеку проявлялась тоді, коли однією з сторін конфлікту виступала країна - постійний член Ради безпеки, як це відбулось у 2014-2015 році у випадку агресії Росії стосовно України - країни, якій усі держави - постійні члени РБ надали прямі гарантії безпеки. Тому розроблення рекомендацій щодо підвищення ефективності функціонування Ради Безпеки ООН в цілому та співпраці України з Радою Безпеки ООН постає сьогодні вкрай актуальним [14, с. 316].

Військова агресія Росії проти України, розпочата у 2014 р. з анексії Кримського півострова, є безпрецедентним викликом міжнародній системі, її безпеці, а відтак і сьогоденному глобальному порядку. Неспроможність ООН, як найвпливовішого глобального інституту у сфері міжнародної безпеки, зупинити зміну європейських кордонів у XXI ст. в черговий раз піднімає питання реформування одного з ключових органів цієї організації – Ради Безпеки– як для усієї міжнародної системи загалом, так і для України зокрема [8, с. 20].

13 березня 2014 року Верховна Рада України ухвалила Звернення до ООН, у якому зазначалося, що Російська Федерація намагається анексувати

частину території України та вдається до неспровокованого акту агресії. Вже тоді було очевидним, що дії Росії суперечать не тільки міжнародним нормам підтримання безпеки, але й дійсним двостороннім договорам, а також «духу і букві» міжнародних гарантій Україні, зафіксованих у Будапештському меморандумі. [18, с. 284].

Так, 15 березня 2014 р. розглянула проект резолюції щодо України. У ньому зазначено про нелегітимність «референдуму» в Криму, а відтак – відсутність юридичних та політичних підстав для зміни статусу Кримської автономії в складі України. Документ також містить рекомендації іншим державам і міжнародним організаціям утриматися від визнання результатів плебісциту на Кримському півострові, відмовитися від дій, які можуть бути трактовані як сприйняття будь-якої зміни статусу автономії, натомість підтвердити суверенітет, незалежність, єдність і територіальну цілісність України в її міжнародно визнаних кордонах. Під час голосування резолюції щодо України в РБ ООН «за» висловились 13 країн, проти – Росія, утримався Китай, мотивуючи своє рішення тим, що криза в Україні виникла через врахування інтересів виключно опозиційних партій. Скориставшись правом вето, Російська Федерація фактично заблокувала рішення Ради Безпеки ООН щодо врегулювання української кризи [20, с. 321].

2 лютого 2017 р. за головування України відбулось засідання Ради Безпеки ООН. У заяві за його підсумками було засуджено використання важкого озброєння на Донбасі, та висловлювалась підтримка територіальній цілісності України. На цьому засіданні відбувся дебют нового представника США при ООН Ніккі Гейлі. Вона чітко висловилась на підтримку України та декларувала намір прискорити реформування ООН. «Спроби Росії дестабілізувати ситуацію в Україні — один із найбільших викликів, з якими сьогодні стикається Європейський континент», — з такою заявою виступила Ніккі Гейлі під час засідання Ради Безпеки ООН, присвяченого розв'язанню конфліктів у Європі. Генеральний секретар ООН Антоніу Гутеріш, під час виступу на засіданні Ради Безпеки ООН зазначив, що «трагічний конфлікт в

Україні свідчить, як локальне насилля може перерости в більш серйозну конфронтацію, яка може викликати геополітичні наслідки, призвести до підриву регіонального миру і безпеки та вплинути на можливості цієї Ради». За підсумками візиту 1 березня 2017 р. до України британського міністра закордонних справ Бориса Джонсона було оголошено, що «українське питання буде серед пріоритетів Великої Британії на час березневого головування в РБ ООН». Посол США в ООН Ніккі Гейлі також запевняла, що США «продовжують засуджувати і закликають до негайного припинення російської окупації Криму. Санкції, введені проти Росії у зв'язку з анексією Криму, залишаються в силі, допоки Росія не поверне контроль над півостровом України» [14, с. 152].

Згідно з положеннями Статуту ООН її державам-членам заборонено застосовувати силові методи, що суперечать Статуту. На практиці ж, вони забезпечені правом вето від рішень та санкцій у випадку їх односторонньої силової акції. Держави регулярно застосовують право вето у ситуаціях, що пов'язані з їх інтересами. Якраз таку ситуацію ми спостерігаємо сьогодні у ситуації з Україною та Російською Федерацією. На всі рішення щодо України, Росія як постійний член РБ блокує правом вето[9].

На нашу думку, позиція України щодо реформування ООН має бути дворівневою і включати в себе як стратегічні, так і тактичні завдання, свого роду програму максимумі програму мінімум. Стратегічні завдання повинні виходити із бачення ООН як інструменту гарантії миру в світі та у швидкому врегулюванні конфліктів. Україна зацікавлена у перетворенні ООН на дієву міжнародну інституцію по забезпеченню миру, стабільності та розвитку на планеті із набором ефективних інструментів, які Організація може використовувати виходячи із положень міжнародного права. ООН мусить мати достатньо повноважень та інструментів для того, щоб у випадку порушень міжнародно-визнаних кордонів, масових порушень прав людини, геноциду тощо негайно втрутитись з метою упередження чи врегулювання конфлікту. Тактичні завдання мають бути спрямовані на ліквідацію права

вето у країни-агресора в РБ ООН, максимально ізолювати Російську Федерацію на міжнародній арені, забезпечити максимальну підтримку України з боку інших членів міжнародного співтовариства [14, с. 317].

Вважаємо, що впродовж найближчого часу варто вимагати призупинення членства РФ в Раді Безпеки до моменту врегулювання конфлікту із Україною, а саме виведення російських військ з окупованих територій та демілітаризації незаконних збройних формувань на території ОРДЛО, компенсації українській державі та вибачення перед українським народом, надання гарантій невтручання у внутрішні справи України та остаточного повернення окупованих територій під українську юрисдикцію. [11, с. 67].

Коли Україна належним чином формально доведе, що Росія окупувала Крим та здійснює управління квазідержавними утвореннями ДНР та ЛНР, наступним кроком має стати позбавлення російської делегації голосу в РБ ООН при розгляді ситуації в Україні. Відповідно до п.3 ст.27 Статуту ООН, держава-учасниця міжнародного спору повинна утримуватися від голосування. Це положення повинно сприяти прийняттю резолюції щодо розгортання ОПМ на Донбасі та інших порушеннях міжнародного миру і безпеки, спричинених агресією Росії проти України.

Варто відмітити, що уряд України та ООН підписали Рамкову програму партнерства на 2018-2022 роки. Ця програма з очікуваним бюджетом у розмірі 675 мільйонів доларів США визначає основу стратегічного планування та діяльності системи ООН в Україні на наступні п'ять років відповідно до чотирьох головних напрямів партнерства:

1. Стале економічне зростання, навколишнє середовище і зайнятість.
2. Рівний доступ до якісних та інклюзивних послуг і соціального захисту.
3. Демократичне врядування, верховенство права і громадська участь.
4. Безпека громадян, соціальна єдність і відновлення з особливим акцентом на Сході.

Стратегічна програма, яку розроблено установами системи ООН в Україні та Урядом України у співпраці з представниками громадянського суспільства, експертного середовища й міжнародної спільноти, визначає спільне зобов'язання щодо підтримки процесу реформ, досягнення міжнародних стандартів, Цілей Сталого Розвитку та порядку денного сталого розвитку до 2030 року, виконання Україною умов міжнародних конвенцій, протоколів і норм та документів у галузі прав людини.

ВИСНОВОК

Отже, зі збільшенням кількості міжнародних збройних конфліктів, та поширенням ядерної зброї, реформування РБ ООН набуває важливого значення для всіх країн світу.

Проблематика реформування Ради Безпеки ООН полягає в дискусії навколо розширення кількісного складу РБ, функціональної компетенції цього органу та статусу членів цієї структури. Кількісний склад Ради Безпеки ООН який розширювався лише один раз 1963 р. не відповідає реаліям сучасного світу, оскільки кількість країн за останні 40 років, значно зросла і у світі з'явилися нові центри сили. Розширення кількісного складу може відбутись за Рахунок Німеччини та Японії, як найбільших фінансових учасників ООН та полюсів світової економічної сили, а також Індії, що представляє майже шосту частину всього світового населення.

Право вето у РБ ООН не відповідає сучасним умовам, проте немає підстав стверджувати що постійні члени РБ ООН від цього права мають намір відмовитись.

Україна – активний прихильник реформування ООН, виступає за необхідність посилення швидкого реагування для попередження конфліктів. Українська делегація запропонувала вжити заходів для демократизації роботи Ради Безпеки, а також виступає за обмеження права вето постійних членів Ради Безпеки при прийнятті надважливих рішень. Основний елемент нашої позиції залишається незмінним: будь-яке збільшення числа непостійних членів Ради має забезпечувати розширене представництво групи Східноєвропейських держав шляхом виділення їй щонайменше одного додаткового місця непостійного члена.

Рада безпеки ООН на сьогоднішній день не є достатньо ефективним органом щодо мирного вирішення міжнародних суперечок та дотримання миру і безпеки у всьому світі, однак альтернативи РБ ООН на сьогодні не існує. Будь-який аспект реформування РБ ООН вимагає одностайності її постійних членів і в той же час головні пропозиції щодо реформування цього

органу спрямовані на зниження ролі постійних членів і тому навряд чи будуть схвалені.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Статут Організації Об'єднаних Націй [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.un.org.ua/images/UN_Charter_Ukrainian.pdf
2. Бугаєнко С. С. Питання реформування ради безпеки ООН: пропозиції, проблеми та перспективи С. С. Бугаєнко Міжнародний науковий журнал "Інтернаука" . - 2017. - № 16(2). - С. 25-28.
3. Вонсович О. С. Організація Об'єднаних Націй в умовах сучасних викликів і загроз міжнародній безпеці О. С. Вонсович Науковий вісник Дипломатичної академії України. - 2016. - Вип. 23(2). - С. 36-42.
4. Гавриленко І. Підходи до реформування Ради Безпеки ООН І. Гавриленко Актуальні проблеми міжнародних відносин. - 2014. - Вип. 96(2). - С. 100-102.
5. Годованик Є. В. Перспективи реформування ради безпеки ООН Є. В. Годованик, О. В. Деремо Вісник Маріупольського державного університету. Серія : Право. - 2017. - Вип. 14. - С. 50-55.
6. Годованик Є. В. Посилення ролі міжнародних організацій у протидії актам агресії як важливий напрям їх реформування на сучасному етапі Є. В. Годованик, М. О. Покатович Вісник Маріупольського державного університету. Серія : Право. - 2017. - Вип. 13. - С. 60-68.
7. Грицина К. В. Реформа права вето в Раді Безпеки Організації Об'єднаних Націй [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/9751/1/Gricina.pdf>
8. Дорош Л. РБ ООН у сучасних умовах: до проблеми пошуку варіантів реформування Л. Дорош, С. Охремчук Humanitarianvision. - 2015. - Vol. 1, Num. 2. - С. 19-26.
9. Жукорська Я.М. Окремі аспекти реформування Ради Безпеки ООН [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/.pdf>
10. Жукорська Я. М. Напрями реформування ООН: Рада Безпеки Я. М. Жукорська Право і суспільство. - 2015. - № 4. - С. 8-12.

11. Задорожній О. В. Проблеми участі Російської Федерації у роботі ради безпеки Організації Об'єднаних Націй у зв'язку з військовою агресією проти України О. В. Задорожній Альманах міжнародного права. - 2014. - Вип. 6. - С. 62-70.

12. Каляєв А. О. Історичні реалії та перспективи систем колективної безпеки у контексті безпекових імперативів державного управління А. О. Каляєв Ефективність державного управління. - 2015. - Вип. 42. - С. 21–28.

13. Кульчицька О. В. Непостійне членство України в Раді Безпеки ООН: минуле та сучасне О. В. Кульчицька Гілея: науковий вісник. - 2017. - Вип.119. - С. 393-396.

14. Мартинов А. Діяльність української дипломатії у Раді Безпеки ООН (2016–2017 рр.) А. Мартинов Міжнародні зв'язки України: наукові пошуки і знахідки. - 2018. - Вип. 27. - С. 146-163.

15. Уряд України та ООН в Україні підписали Рамкову програму партнерства на 2018-2022 роки. Міністерство економічного розвитку і торгівлі України [Електронний ресурс] - Режим доступу: <https://www.me.gov.ua/News/Detail?lang=uk-UA&id=716c8227-28e3-47e5-9651950ae1b98026&title=UriadUkrainiTaOonVUkrainiPidpisaliRamkovuProgramuPartnerstvaNa2018-2022-Roki>

16. Новікова Л. В. Рада Безпеки Організації Об'єднаних Націй як інституція протидії тероризму Л. В. Новікова Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія : Міжнародні відносини. Економіка. Країнознавство. Туризм. - 2014. - № 1144, Вип. 4(2). - С. 25-29.

17. Семчинський К. В. Підвищення ефективності функціонування Ради Безпеки ООН в контексті російської агресії проти України К. В. Семчинський Гілея: науковий вісник. - 2017. - Вип. 118. - С. 315-319.

18. Семчинський К. В. Реформування Ради Безпеки ООН: виклики і перспективи для України на сучасному етапі К. В. Семчинський Гілея: науковий вісник. - 2017. - Вип. 117. - С. 282-286.

19. Трипольська М. І. Проблемні питання реформування ради безпеки ООН М. І. Трипольська Держава та регіони. Серія : Право. - 2014. - № 4. - С. 172-174.
20. Турчин Я. Б. До проблеми реформування РБ ООН у контексті питання територіальної цілісності України Я. Б. Турчин Гілея: науковий вісник. - 2014. - Вип. 85. - С. 320-325.
21. Федоренко А. І. Шляхи та напрями трансформації Ради Безпеки ООН А. І. Федоренко Актуальні проблеми міжнародних відносин. - 2014. - Вип. 96(2). - С. 97-99.
22. Фесенко М.В. Реформування ООН як інституційної основи нового міжнародного порядку Стратегії зовнішньої та безпекової політики провідних міжнародних акторів: збірник наукових праць За заг. ред. канд. іст. наук, доц. С.В. Толстова. с. 137-147.
23. Фесенко М. ООН як інституційна основа нового міжнародного порядку Актуальні проблеми міжнародних відносин: Матеріали міжнародної науково практичної конференції студентів, аспірантів і молодих вчених. – К.: КНУ імені Тараса Шевченка, Інститут міжнародних відносин, 2016. – Ч. 1. – С. 4-7.
24. Червінка І. Перспективи реформування ООН в контексті обрання нового генерального секретаря Ірина Червінка HumanitarianVision. – 2016. – Volume 2, number 2. – P. 69–74.
25. Чехович Т. В. Забезпечення міжнародної безпеки міжнародно-правовими засобами Т. В. Чехович Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ. - 2013. - № 1. - С. 277-283.
26. Шпакович О. М. Реформування та зміна повноважень основних органів ООН: пошук та розробка нових альтернативних проектів О. М. Шпакович Актуальні проблеми міжнародних відносин. - 2016. - Вип. 96(1). - С. 40-45.
27. Історія Організації Об'єднаних Націй [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://smc.naiaiu.kiev.ua/pro-oon.html>.

